

SÚČASNÉ POSTAVENIE A PERSPEKTÍVA SÚKROMNÝCH POĽNOHOSPODÁRSKÝCH PODNIKOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Ľudmila M i ž i č k o v á

Katedra managementu, PEF Vysoká škola poľnohospodárska v N i t r e

Anotácia:

Postavenie súkromných poľnohospodárskych podnikov na Slovensku závisí od prírodných podmienok a veľkosti podniku, od veku a vzdelania majiteľov podniku, ako aj od poslania, aké má príjem z podniku pre vlastníka a jeho rodinu.

Analýzou získaných informácií možno konštatovať, že súkromné podniky perspektívu majú, treba s nimi počítať. Nie všetci súkromníci však budú plniť úlohy v zásobovaní obyvateľstva základnými potravinovými článkami. Vzhľadom na marginálnosť prírodných podmienok je potrebné, aby roľníci nachádzajúci sa v extrémnych podmienkach plnili iné významné úlohy. Jedná sa o plnenie ekologických úloh, o zachovanie vidieckeho života, rázu jednotlivých regiónov bohatých na ľudové prvky, poskytovanie ubytovania a stravovania záujemcom o pobyt na farme, ale aj o riešenie samozásobovania odľahlých regiónov základnými produktami.

Summary:

Position of the private agricultural enterprises in Slovakia depends on natural conditions and farm size, age and education of enterprise owners as well as from a mission of income from the farm for a owner and his family.

Based on information analysis it is possible to note that the private enterprises have their perspective. Not all private farmers will fulfil, however, tasks in supply with basic food commodities. With regard to marginal natural conditions it is necessary the farmers situated in extreme conditions to fulfil other important tasks. It is dealing with fulfilling ecological tasks, keeping countryside settlement, a character of individual regions which are rich with folk elements, providing accommodation and refreshment for guests interested in stay on the farm as well as to solve selfsupply distant regions with basic products.

Kľúčové slová:

súkromný poľnohospodársky podnik, samostatne hospodáriaci roľníci, postavenie a perspektíva súkromných podnikov

Key words:

private agricultural enterprise, independent farmers, position and perspective of private enterprises

Problematike súkromných poľnohospodárskych podnikov sa už niekoľko rokov venuje kolektív pracovníkov PEF VŠP v Nitre. Jedným z cieľov riešených výskumných úloh bolo analyzovanie podmienok v akých súkromníci hospodária a vytypovanie perspektívnych činností, pre ich úspešné zaradenie sa medzi veľkovýrobcov poľnohospodárskych produktov.

METODIKA A MATERIÁL

V súlade s metodickým postupom schváleným pre riešenie čiastkovej výskumnej úlohy "Predpoklady a podmienky rozvoja súkromných poľnohospodárskych fariem" bol uskutočnený dotazníkový prieskum doplnený o riadený rozhovor so 460 samostatne hospodáriacimi roľníkmi. Získané informácie boli spracované, obhájené v záverečnej správe v decembri 1993 a postupne sú využívané a publikované.

V snahe zistiť v akom postavení sa súkromné poľnohospodárske podniky nachádzajú, analyzovali sme viaceré hľadiská. Medzi najvýznamnejšie zaraďujeme:

- prírodné podmienky a veľkosť podniku,
- vek a vzdelanie majiteľov - vlastníkov podniku,
- výšku príjmov z hospodárenia na pôde a ich význam pre roľníka - farmára.

Prírodné podmienky a veľkosť podniku

10 % respondentov hospodáril v kukuričnej a repnej oblasti, teda v podmienkach vhodných pre poľnohospodársku výrobu. Podniky sú pomerne veľké a nie je ojedinelá výmera niekoľko stovák hektárov. Výrobnú štruktúru tvoria odvetvia, s ktorými sú vo veľkovýrobe problémy s dosiahnutím rentability. Po odstránení anonymity a zlepšení osobného prístupu k rastlinám a zvieratám náročným na ľudskú prácu (zelenina, strukoviny, odchov mladých zvierat...) zaznamenávajú roľníci i napriek jestvujúcej ekonomickej situácii v rezorte dobré výsledky. Podniky sú stabilné, postupne sa rozširujú, dostávajú sa do povedomia a prispievajú k tvorbe konkurenčného prostredia.

Súkromné podniky v podhorskej a horskej oblasti sú podstatne menšie. Ojedinele sme zaznamenali výmeru nad 20 ha p.p. Majitelia sa venujú rastlinnej a živočíšnej výrobe v takom rozsahu, aby rastlinná výroba zaistila dostatočné krmivá pre chované hospodárske zvieratá. Speňažujú produkty živočíšnej výroby. Tieto podniky plnia prevažne poslanie samozásobovania vlastníka a jeho rodinných príslušníkov.

Vek a vzdelania

Veľký vplyv na stabilitu podniku má vek a vzdelanie vlastníka, nakoľko ovplyvňujú životný cyklus a z neho vyplývajúci postoj k podniku, jeho prosperite a budúcnosti.

Respondenti sú vo veku 28-65 rokov, pričom prevahu v produktívnom veku majú roľníci v podhorskej a horskej oblasti. V kukuričnej a repnej oblasti majú výrazné zastúpenie roľníci v produktívnom veku so záujmom vybudovať prosperujúci podnik. V podhorskej a horskej oblasti je veľa dožívajúcich hospodárstiev. Najviac ich je na lazoch, kopaničiach

a samotách. Vlastníci nemajú komu podnik zanechať a preto je veľa zanedbaných, dožívajúcich budov a zariadení, o ktoré nemá nik záujem.

Vzdelanie, vedomosti a schopnosti sa výraznou mierou podieľajú na úspešnosti súkromných podnikov. V kukuričnej a repnej oblasti majú prevahu odborníci so stredným a vysokoškolským vzdelaním. V podhorskej a horskej je rovnomernejšie zastúpenie vlastníkov so základným, stredným a vysokoškolským vzdelaním. Nie vždy sa jedná o odborné vzdelanie. Mladí hospodári sú väčšinou odborníci vyučení pre priemyselné odvetvia, ktorí po strate zamestnania prebrali rodičovský majetok a hospodária na ňom.

Výška príjmov a ich význam pre majiteľa podniku

Pre 50 % respondentov je príjem zo súkromného podniku jediným zdrojom príjmov. Pre druhú polovicu je príjem z hospodárenia vedľajší, ku ktorému sa dopracujú popri inom zamestnaní, resp. popri poberaní starobného dôchodku. Tam, kde sa príjmy zvyšujú, podnik sa buduje, rozširuje a modernizuje. Nenašli sme ani jeden prípad hospodárenia zo záľuby, ktorá ako dôvod vlastníť farmu sa v posledných rokoch rozširuje najmä v USA.

Vývoj počtu súkromných podnikov a ich perspektíva

Sledujúc vývoj počtu súkromných podnikov na Slovensku možno konštatovať, že záujem o súkromné hospodárenie je. Kým roku 1991 bolo iba 1000 súkromných podnikov, roku 1992 13 700, roku 1993 bolo zaevidovaných 17 600. Musíme konštatovať, že evidencia nie je úplná a presná. Vie sa iba o tých, ktorí sa prihlásili v evidencii miestnych podnikateľov, alebo ktorí sa zapísali do obchodného registra. Ďalšie informácie je takmer nemožné získať.

Za najperspektívnejšie oblasti, v ktorých majú súkromné podniky možnosť presadiť sa považujeme:

- odchov mladých hospodárskych zvierat,
- chov oviec, spracovanie mlieka na tradičné výrobky, produkciu jatočných jahniat,
- chov včiel, pre ktoré sú oblasti, v ktorých sa nepoužívajú chemické ochranné prostriedky mimoriadne vhodné,
- výrobu ekologických potravín zo živočíšnej výroby,
- pestovanie liečivých rastlín a ďalších malotonážnych plodín, náročných na ľudskú prácu, atď.,
- uchovanie vidieckeho osídlenia a ekologickej stability vidieka,
- výroba tradičných výrobkov z odpadov poľnohospodárskych výrobkov na výrobu ozdobných a úžitkových predmetov,
- poskytovanie služieb formou cestovného ruchu,
- záujemcom o súkromné hospodárenie umožniť pobyt, ktorého účelom je zoznámenie sa s problematikou súkromného hospodárenia, poskytnúť možnosť osvojiť si praktické zručnosti nevyhnutné v ďalšej činnosti,
- prepojenie poľnohospodárskej výroby s lesnou, či už formou ťažby a základného spracovania dreva v zimnom období,
- alebo zber lesných plodov a ich spracovanie v lete.

